

О.М.Николайчук,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті автор аналізує інвестиційну активність України та регіонів у 2007-2008 рр., наводить перелік факторів, що зумовили дану ситуацію.

In this article author analyzes the investment activity of Ukraine and its regions in 2007-2008, gives a list of factors that caused such situation.

Одним із важливих показників, що характеризують міру інтегрованості країни в світове співтовариство, є обсяг залучених іноземних інвестицій. На інвестиційну привабливість країни та регіонів впливає низка факторів, серед яких можна виокремити політичну та економічну стабільність, географічне розташування, податкову систему тощо. Події останніх 6 місяців змусили науковців, економістів та політиків замислитись над пошуком нових механізмів формуванням інвестиційної привабливості країн та регіонів.

Праці багатьох вчених присвячені дослідженню інвестиційної діяльності України, зокрема Я.М.Бондаренко, О.Василика, А.Завгороднього, О.Мельника, А.Пересади, В.Савчука, Н.Татаренка та ін. У своїх роботах вони розглядають питання сутності інвестицій та інвестиційної діяльності, розробки та оцінки інвестиційних проектів, концептуальні та методичні питання інвестиційного клімату. Проте для побудови та розробки прогнозованих обсягів залучених іноземних інвестицій та привабливості інвестиційного клімату слід проаналізувати показники інвестиційної активності попередніх років та врахувати систему факторів, що діють на сьогодні. Саме тому метою статті є аналіз інвестиційної активності України та її регіонів у 2007 та 2008 рр. Перш за все слід зазначити, що саме у даній статті ми розумітимемо під іноземними інвестиціями, оскільки у різних розділах економічної науки його зміст має свої особливості. Найбільш повне та вичерпне визначення «іноземних інвестицій» дають ЗУ «Про іноземні інвестиції» та ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», в яких іноземні інвестиції визначаються як «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або

досягнення соціального ефекту».

У 2008 р. в економіку України надійшло 35723,4 млн дол. США прямих інвестицій, що на 6180,7 млн дол. США перевищує обсяг інвестицій, залучених у 2007 р. (у 2007 р. було залучено прямих іноземних інвестицій на суму 29542,7 млд дол. США). Десятка лідерів країн-інвесторів у 2008 р. залишилась тією самою, що була у 2007, хоча відбулись незначні зміни серед останньої трійки країн-лідерів. Структура основних країн-інвесторів у 2007 р. та у 2008 р. наведена у табл. 1.

Таблиця 1

*Розподіл залучених інвестицій за країнами-лідерами
протягом 2007-2008 рр. **

Рейтингова позиція	Країна-інвестор	Обсяг залучених інвестицій, 2007 р.		Рейтингова позиція	Країна-інвестор	Обсяг залучених інвестицій, 2008 р.	
		млн. дол США	Питома вага у загальній структурі, %			млн дол США	Питома вага у загальній структурі, %
1.	Кіпр	5941,8	20,11	1.	Кіпр	7682,9	21,51
2.	Німеччина	5917,9	20,03	2.	Німеччина	6393,8	17,90
3.	Нідерланди	2511,2	8,50	3.	Нідерланди	3180,8	8,90
4.	Австрія	2075,2	7,02	4.	Австрія	2445,6	6,85
5.	Великобританія	1968,8	6,66	5.	Великобританія	2273,5	6,36
6.	РФ	1462,2	4,95	6.	РФ	1851,6	5,18
7.	США	1436,8	4,86	7.	США	1471,5	4,12
8.	Франція	1046,2	3,54	8.	Віргінські о-ви, Британські	1316,1	3,68
9.	Віргінські о-ви, Британські	1045,7	3,54	9.	Швеція	1263,0	3,54
10.	Швеція	1006,6	3,41	10.	Франція	1226,1	3,43

* Розраховано автором на основі даних Держкомстату України

З наведених даних помітно, що у 2008 р., порівняно з 2007 р., по кожній окремо взятій країні відбулось зростання обсягів іноземних інвестицій, а заключна трійка лідерів дещо помінялась місцями. Розраховуючи питому вагу десяти країн-лідерів впродовж двох останніх років, очевидними стають коливання частки по країнах-лідерах як у сторону збільшення (Кіпр, Нідерланди, РФ, Швеція, Віргінські о-ви, Британські), так і в сторону зменшення (Німеччина, Австрія, Великобританія, США, Франція). Також на частку країн-лідерів у 2007 р. припадало 82,63% загального обсягу залучених Україною іноземних інвестицій, а у 2008 р. – 81,47%.

Порівнюючи темпи зростання обсягу іноземних інвестицій у

2007-2008 рр. у розрізі кварталів, очевидним стає уповільнення зростання росту іноземних інвестицій в основний капітал в той час, коли загальна їхня кількість збільшилась. Серед факторів, що зумовили таку ситуацію, експерти виділяють економічні (обмеженість фінансових ресурсів підприємств у зв'язку з черговим підвищенням вартості проміжного споживання – енергозатрат, рівня заробітної плати тощо). Проте варто пам'ятати також про дію ефекту високої порівняльної бази.

Що ж стосується обсягів залучених іноземних інвестицій по регіонах, то регіонами-лідерами по залученню залишаються Дніпропетровська, Донецька, Харківська області, а також м. Київ. До категорії регіонів, які отримали найменше іноземних інвестицій (обсяг залучених іноземних інвестицій не перевищив 100 млн дол. США), увійшли Кіровоградська, Тернопільська, Чернівецька та Чернігівська області. Найбільша частка іноземних інвестицій, залучених у 2008р., належить м. Києву, на який припало 37,3% загального обсягу іноземних інвестицій України (табл. 2).

Активність вітчизняних підприємств щодо зворотно направленою потоку іноземних інвестицій, тобто з регіонів, на порядок нижча від потоку іноземних інвестицій в регіони. Найбільше інвестицій у 2008 р. було направлено з Донецької області. На думку аналітиків та експертів Відділу національних рахунків Департаменту економічної стратегії, що є структурною складовою Міністерства економіки України, значний приріст обсягів іноземних інвестицій у 2008 р., порівняно з 2007 р., зумовлений здійсненням кількох торговельних угод у фінансовому секторі економіки, а саме: продаж банків «Форум» та Укрсоцбанку (загальна вартість вищевказаних угод склала 2,7 млрд дол. США (за даними Міжнародної маркетингової групи). Впродовж 2008 р. спостерігався також стабільний потік інвестицій у галузь торгівлі. Яскравим прикладом є діяльність на українському ринку мережі магазинів Metro Cash & Carry, обсяги продажів якої за 2008 р. становлять 818 млн євро (за інформацією журналу «Слияние и Поглощение»).

Невід'ємним є той факт, що 2008 р. був сприятливим для України, оскільки іноземні інвестори залюбки вкладали кошти у розвиток українських компаній або ж створення власних мереж

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

на Україні. Це обумовлено тим, що рівень віддачі від інвестицій був досить високим: у деяких галузях економіки рівень прибутку від інвестицій значно перевищує рівень прибутку у відповідних галузях країн Західної Європи. Проте прогнози на 2009 р. є досить песимістичними. За даними "Deutsche Welle" з початку фінансової кризи лише ізраїльські компанії втратили на українському ринку близько півмільярда доларів США. Це змусило багатьох інвесторів призупинити свою діяльність на території України.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в регіони України *

(млн дол. США)

	Кількість підприємств	Обсяги інвестицій на			
		01.01.2008		01.01.2009	
		усього	у % до загального підсумку	усього	у % до загального підсумку
1	2	3	4	5	6
Україна	17887	29542,7	100,0	35723,4	100,0
Автономна Республіка Крим	543	726,2	2,5	637,6	1,8
Вінницька	175	152,6	0,5	161,3	0,5
Волинська	247	392,4	1,3	388,7	1,1
Дніпропетровська	1018	2934,3	9,9	2667,3	7,5
Донецька	567	1355,2	4,6	1508,8	4,2
Житомирська	342	173,6	0,6	181,3	0,5
Закарпатська	847	345,3	1,2	355,8	1,0
Запорізька	392	761,4	2,6	835,6	2,3
Івано-Франківська	422	385,2	1,3	480,8	1,3
Київська	808	1083,6	3,7	1301,2	3,6
Кіровоградська	100	55,3	0,2	63,0	0,2
Луганська	156	309,1	1,0	336,1	0,9
Львівська	1273	771,5	2,6	930,7	2,6
Миколаївська	192	136,8	0,5	151,8	0,4
Одеська	923	880,8	3,0	991,5	2,8
Полтавська	343	367,9	1,2	511,5	1,4
Рівненська	180	233,1	0,8	272,1	0,8
Сумська	170	180,5	0,6	159,1	0,3
Тернопільська	155	51,0	0,2	58,7	0,2
Харківська	762	1278,7	4,3	1599,4	4,5
Херсонська	212	156,2	0,5	171,4	0,5
Хмельницька	147	129,0	0,4	137,3	0,4
Черкаська	263	175,0	0,6	177,2	0,5
Чернівецька	244	51,2	0,2	60,1	0,2
Чернігівська	95	86,6	0,3	94,4	0,3
м. Київ	7097	9681,7	32,8	13321,5	37,3
м. Севастополь	214	147,2	0,5	141,8	0,4
Нерозподілені за регіонами обсяги інвестицій	-	6541,3	22,1	8027,4	22,5

* Дані Держкомстату України

Аналізуючи вищенаведені дані, зрозуміло, що хоча обсяг залучених іноземних інвестицій з року в рік збільшується, проте

він не відповідає максимальній потужності іноземних інвестицій, які спроможна прийняти Україна. Така ситуація зумовлена існуванням низки факторів, що перешкоджають ефективному використанню іноземних інвестицій та ставлять під сумнів доцільність вкладання коштів іноземними інвесторами саме в економіку України. Досить часто іноземним інвесторам пропонують малорентабельні проекти, тоді як основною метою інвестування є саме отримання прибутку: за результатами дослідження, проведеного аналітиками американської транснаціональної корпорації «Шеврон», більшість західних фінансистів рекомендує іноземним фірмам орієнтуватись на прибутковість будь-яких інвестицій в СНД, включаючи Україну, у 25 і більше відсотків, що значно вище аналогічних показників для інших держав.

З метою детальнішого дослідження ситуації, що склалась сьогодні на інвестиційному ринку України, доцільно буде визначити фактори, що її зумовили. На нашу думку, усі фактори варто поділити на дві групи: 1) фактори зовнішнього впливу та 2) фактори внутрішнього впливу. Кожна з цих груп факторів у свою чергу поділяється на а) фактори керованого впливу та б) фактори некерованого впливу. Хоча такий поділ є досить умовним та загальним, проте він допоможе нам краще зрозуміти причини, що зумовили зростання залучення обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну та її регіони. Зокрема, до факторів внутрішнього впливу належать: а) місткість регіонального споживчого та інвестиційного ринку, інфраструктурний та науково-технічний розвиток, слабкість національної банківської системи, неготовність української економіки сприйняти той обсяг інвестицій, який хочуть запропонувати іноземні інвестори, корумпованість національної економіки; до групи факторів внутрішнього впливу групи б) інвестиційні ризики, пов'язані з особливостями національної економіки, наявність економічно спроможних інвестиційних суб'єктів на ринку. Фактори зовнішнього впливу за категоріями слід поділити таким чином: а) створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів, стабілізація економіки України, що спостерігалась до середини 2008 р.; б) економіко-географічне розташування, природно-ресурсний

потенціал, світова економічна криза, газовий скандал, що спалахнув напередодні Нового року, зростання рівня інфляції, швидке знецінення національної валюти. Враховуючи ці та інші фактори (зокрема, економічну кризу, зростання рівня безробіття, неконвертованість національної валюти, нестабільність політичної обстановки та ін.), що нині формують інвестиційний клімат України, стає зрозумілим, що у 2009 р. слід очікувати зменшення обсягу залучених іноземних інвестицій.

Отже, на початок 2009 р. в Україні сформувалась не досить сприятлива ситуація для іноземних інвесторів. Згідно з прогнозами експертів Світового банку, економічний спад, що лише розпочався на Україні, дедалі погіршуватиметься внаслідок дії зовнішніх шоків та неадекватної відповіді на них економічної політики. Саме тому уряду слід приділити увагу створенню належних умов для іноземних інвесторів, що все ж таки вирішать інвестувати в економіку України.

З метою стимулювання інвестиційної активності у 2009 р. вбачаємо за доцільне:

1.) здійснити інформаційне забезпечення іноземних інвесторів щодо потенційно можливих об'єктів інвестування в Україні (за даними Асоціації підприємств інформаційних технологій України, “багато ІТ-компаній вже сьогодні почали визначатися із стратегічним напрямом розвитку свого бізнесу і займатися його оптимізацією. На Україну чекає хвиля злиття і поглинання серед вітчизняних фірм, що позитивно відобразиться на ІТ-ринку”);

2.) спростити процедуру оформлення іноземних інвестицій;

3.) сприяти створенню спільних підприємств та підприємств з іноземними інвестиціями;

4.) розробити та запровадити систему страхування від політичного та економічного ризиків.

Список використаних джерел:

1. www.ukrstat.gov.ua.
2. www.in.gov.ua.
3. Бізнес середовище в Україні: Проект «Розвиток підприємництва в Україні». – Міжнародна фінансова корпорація, 2007.
4. Ванькович Д., Демчишак Н. Інвестиційний клімат в Україні та шляхи його поліпшення: економіко-правовий аспект // Економіст. – 2008. – №4. – С.79-81.
5. Світовий банк: Україна. Економічний огляд. – грудень, 2008.